

Въздух Вода Земя Огън

От Адриана Пинятели Мангони
в сътрудничество с Антонело Мильоци и Марко Марота

Получените ласкави отзиви в Европа – от Юнеско за Еолийските острови, от италианското Министерство на културата за Бая и Неапол, от "Le Patrimoine et Monum" във Франция, Париж и в департамента Лоар Атлантик, а и проявеният интерес от италианските културни институти в Германия, Испания, Белгия, Холандия, Швеция, Австрия, Унгария, Полша, Дания, Русия, Република Чехия, Сърбия, Турция, Малта, България и т.н., ме наведоха на някои размисли. Тъй като понастоящем се води оживен дискурс за корените и процеса на обединение на Европа, сметох, че работите ми могат и да са малък – не чисто художествен, а концептуален – принос към осъзнаването на ролята на Италия в оформянето през Просвещението на корените на съвременна Европа и на самото европейско единство.

Свързах тези размисли с институционалните функции на италианските културни институти и замислих малко пътешествие назад във времето, една обиколка с „просветителска“ цел, която да съживи спомена и да е в отговор на „гостуването“ на Европа в Магна Греция в края на XVIII и началото на XIX век.

Европейските естествоизпитатели от края на XVIII век са работили в тясно сътрудничество, независимо от водещите до конфликти политически позиции на родните им държави. Докато политическото разделение на Европа е доведено до крайност от френските революционери, пруските и английските монархически режими и Папската държава в Италия, основателите на съвременната вулканология – французите Бартелими Фожа дьо Сен-Фон, Льокок, Гетар и Доломьо, германецът фон Хумболт, англичанинът Хамилтън, италианецът Спалланци – си сътрудничат за обективното и научно опознаване на природните явления и в частност – на вулканите.

Художествен разказ за едно необичайно пътешествие

Разказът на авторката ни връща много назад във времето и изменява очертанията от огъня маршрут на активните в наши дни вулкани. Започва от Флегрейските полета и Везувий, преминава през подводната в голямата си част дъга, включваща вулканите на островите Стромболи и Вулкано и завършва с няколкото вулкана съставляващи Етна. В него са фиксирани фрагменти от вулканичния пейзаж така като са били възприети и тълкувани от видни пътешественици, учени, художници и поети от XVII век и в началото на XVIII и XIX век.

Въздух Вода Земя и Огън на Адриана Пинятели Мангони е едно пътешествие извършено чрез вулканите на Магна Греция, така както са били видени през Просвещението и Романтизма. Едно литературно и художествено пътешествие, в което се смесват описания на територия и история, научни и хуманистични разсъждения, изобразително изкуство и поезия, паметта за миналото и преразглеждането на настоящето.

"Все исках да запечатвам и съхранявам в паметта ми образа на онова, което винаги съм обичала – природата в нейните най-удивителни проявления: вулканите, небето, морето с неговите цветове и състояния, крайбрежията, маслиновите дървета, изгревите, ветровете, земята, водата, въздухът, огънят. А те, чиято красота е привличала множество ентузиастични пътешественици, непрекъснато ме смаяват и подтихват да разбирам техните произход, история, контекст и взаимосвързаност, тоест да ги възприемам не просто като разообразие, а като възхитително и изключително богатство на многоликата еволюция" (Адриана Пинятели Мангони).

Превод от италиански на български Цветанка Цанкова
Благодарности на Директора на Музейния център за селскостопански науки (MUSA)
проф. Стефано Мацолени.

Aria Acqua Terra Fuoco

di Adriana Pignatelli Mangoni,
con la collaborazione di Antonello Migliozi e Marco Marotta

I consensi ricevuti in Europa, dall'Unesco alle Eolie, dai Beni Culturali Italiani a Baia e a Napoli, da "Le Patrimoine et Monum" in Francia a Parigi e nella Loire-Atlantique, presso gli Istituti Italiani di Cultura in Germania, in Spagna, in Belgio, in Olanda, in Svezia, in Austria, in Ungheria, in Polonia, in Danimarca, in Russia, nella Repubblica Ceca, Serbia, Turchia, Malta, Bulgaria, etc mi hanno suggerito alcune considerazioni. Essendo vivo ed attualissimo il discorso sulle radici e sul processo per l'unità Europea, ho pensato che il mio potesse essere un piccolo contributo, non figurativo ma concettuale, ad evidenziare la consapevolezza del contributo italiano alle radici illuministiche dell'Europa moderna e della stessa Unità Europea.

Ho legato queste considerazioni alle funzioni istituzionali degli Istituti Italiani di Cultura e per questo ho pensato ad un petit Tour alla rovescia, un tour neoilluministico, che portasse il ricordo e restituisse la visita dell'Europa di fine '700 e inizi '800 in Magna Grecia.

I naturalisti europei della fine del '700 erano infatti in stretta collaborazione scientifica tra loro indipendentemente dalla posizione politica conflittuale dei loro Stati di appartenenza. Mentre l'Europa politica era estremamente divisa tra rivoluzionari francesi, regimi monarchici prussiani ed inglesi, Papato in Italia, i fondatori della vulcanologia moderna Faujas de Saint-Fond, Lecoq, Guettard e Dolomieu per la Francia, von Humbolt per la Germania, Hamilton per l'Inghilterra, Spallanzani per l'Italia sono in collaborazione tra di loro per una conoscenza oggettiva e scientifica dei fenomeni naturali e vulcanici in particolare.

Un insolito viaggio per immagini pittoriche

Questa storia per immagini va molto indietro nel tempo. Essa ripercorre, idealmente, l'itinerario di fuoco dei vulcani ancora attivi dai Campi Flegrei e dal Vesuvio fino all'arco in gran parte sottomarino che include i vulcani di Stromboli e Vulcano, e infine si conclude con il complesso vulcanico dell'Etna. Le immagini cercano di fissare frammenti di un paesaggio vulcanico nella percezione e interpretazione dei principali viaggiatori, scienziati, artisti e poeti del Seicento e a cavallo del XVII, XVIII e XIX secolo.

Aria Acqua Terra e Fuoco di Adriana Pignatelli Mangoni, è un viaggio attraverso i vulcani della Magna Grecia tra illuminismo e romanticismo. Un viaggio letterario e pittorico tra territorio e storia, tra pensiero scientifico e pensiero umanistico, tra arte e poesia, tra la memoria del passato e la rivisitazione del presente.

"Ho sempre voluto fermare e custodire nella memoria l'immagine di ciò che ho sempre amato, la natura nelle sue più straordinarie manifestazioni: i vulcani, il cielo, il mare, i suoi colori e momenti, le coste, gli ulivi, le albe, i venti, la terra, l'acqua, l'aria, il fuoco. Tutti questi elementi, dalla cui bellezza sono stati attratti molti entusiasti viaggiatori, non smettono di stupirmi e stimolarmi nel capirne le origini e la storia, i contesti, le interrelazioni: guardare cioè tutto questo non come semplice diversità, ma come ricchezza splendida e straordinaria di diversificazione evolutiva" (Adriana Pignatelli Mangoni).

Traduzione dall'italiano al bulgario a cura di Tzvetanka Zankova

Un ringraziamento al Direttore del Centro Museale delle Scienze Agrarie (MUSA) Prof. Stefano Mazzoleni

Air Water Earth Fire

By Adriana Pignatelli Mangoni,
with the collaboration of Antonello Migliozi and Marco Marotta

The consensus received in Europe, from UNESCO to the Aeolian Islands, from the Italian Cultural Heritage in Baia and Naples, from "Le Patrimoine et Monum" in France to Paris and in the Loire-Atlantique, to the Italian Cultural Institutes in Germany, in Spain, in Belgium, in Holland, in Sweden, in Austria, in Hungary, in Poland, in Denmark, in Russia, in the Czech Republic, Serbia, Turkey, Malta, Bulgaria, etc., have suggested some considerations to me. Since the discussion on the roots and the process for European cohesion is alive and very current, I thought that mine could be a small contribution (not figurative but conceptual) to highlight the awareness of the Italian contribution to the Enlightenment roots of modern Europe and of European Unity itself.

I linked these reflections to the institutional functions of the Italian Cultural Institutes and for this reason I thought of a small tour in reverse, a neo-Enlightenment tour, which would bring the memory and restore the visit of Europe in the late 18th and early 19th centuries to Magna Graecia.

The European naturalists of the late 18th century were in fact in close scientific collaboration with each other regardless of the conflicting political position of their States of belonging. While political Europe was extremely divided between French revolutionaries, Prussian and English monarchic regimes, Papacy in Italy, the founders of modern vulcanology Faujas de Saint-Fond, Lecoq, Guettard and Dolomieu for France, von Humbolt for Germany, Hamilton for England, Spallanzani for Italy are happily in collaboration with each other for an objective and scientific knowledge of natural and volcanic phenomena.

An unusual journey through pictorial images

This story in pictures goes far back in time. It ideally retraces the fiery itinerary of the still active volcanoes from the Campi Flegrei and Vesuvius to the largely submarine arch that includes the volcanoes of Stromboli and Vulcano, and finally concludes with the volcanic complex of Etna. The images try to fix fragments of a volcanic landscape in the perception and interpretation of the main travellers, scientists, artists and poets of the seventeenth century and between the seventeenth, eighteenth and nineteenth centuries.

Aria Acqua Terra e Fuoco by Adriana Pignatelli Mangoni, is a journey through the volcanoes of Magna Graecia between enlightenment and romanticism. A literary and pictorial journey between territory and history, between scientific thought and humanistic thought, between art and poetry, between the memory of the past and the revisitation of the present.

"I have always wanted to freeze and guard in my memory the image of what I have always loved, nature in its most extraordinary manifestations: the volcanoes, the sky, the sea, its colours and moments, the coasts, the olive trees, the dawns, the winds, the earth, the water, the air, the fire. All these elements, by whose beauty many enthusiastic travellers have been attracted, never cease to amaze me and stimulate me in understanding their origins and history, contexts, interrelationships: that is, looking at all this not as simple diversity, but as a splendid and extraordinary richness of evolutionary diversification" (Adriana Pignatelli Mangoni).

Translation from English to Bulgarian by Tzvetanka Zankova

Thanks to the Director of the Museum Center of Agricultural Sciences (MUSA) Prof. Stefano Mazzoleni.

ФЛЕГРЕЙСКИ ПОЛЕТА

"Рисуваните ми с гваш творби не са само изображения на пейзажи и вулкани. Преди всичко в тях има емоция, интерес, стремеж към опознаване и тълкуване на нещата. Те са "de Reum Natura" на активните вулкани и създадените от тях пейзажи в Магна Греция, така както тази част от южна Италия е била преживяна от предприелите „Голямото пътешествие“ през XVIII и XIX век. Следователно, не става дума просто за пътуване из физическото присъствие на красивата природа, а за пътуване из самата история и поезия на природата...Така че какво всъщност са тези ми творби? Те са само продължение на това пътуване... Всичко това се случи из Магна Греция – от Везувий до Флегрейските полета, в земите на огъня и водата, на кратерите и езерата, на загадките, на внушенията и впечатленията..."

(Адриана Пинятели Мангони)

CAMPI FLEGREI

"Le mie gouaches non sono soltanto immagini di paesaggi e di vulcani ma vogliono essere soprattutto la rappresentazione dell'emozione, dell'interesse, della tensione verso la conoscenza e l'interpretazione delle cose. Vogliono essere il "de Reum Natura" dei vulcani attivi e dei paesaggi vulcanici della Magna Grecia quale è stata vissuta dai visitatori del XVIII e XIX sec. del Grand Tour. Non si tratta quindi semplicemente di un viaggio nella fisicità e nella bellezza della natura, ma di un viaggio nel territorio della storia e della poesia della natura...Che cos'è dunque questa mia opera? Non è altro che la continuazione di questo viaggio... Tutto questo ha avuto luogo attraverso la Magna Grecia, dal Vesuvio ai Campi Flegrei, terra di fuoco e di acqua, di crateri e di laghi, di misteri, di suggestioni e di impressioni..."

(Adriana Pignatelli Mangoni)

PHLEGREAN FIELDS

"My gouaches are not only images of landscapes and volcanoes but they want to be above all the representation of emotion, of interest, of the tension towards the knowledge and interpretation of things. They want to be the "de Reum Natura" of the active volcanoes and volcanic landscapes of Magna Graecia as experienced by the visitors of the 18th and 19th centuries of the Grand Tour. It is therefore not simply a journey into the physicality and beauty of nature, but a journey into the territory of the history and poetry of nature...What is this work of mine then? It is nothing but the continuation of this journey... All this took place through Magna Graecia, from Vesuvius to the Phlegraean Fields, a land of fire and water, craters and lakes, mysteries, suggestions and impressions..."

(Adriana Pignatelli Mangoni)

Елисейски полета, Прочида и Иския
Campi Elisi, Procida ed Ischia
lysian Fields and the islands of Procida and Ischia

Езерото Аверно
Lago d'Averno
Lake Averno

Поцуоли и неговия залив
Pozzuoli ed il suo golfo
Pozzuoli and its gulf

Храм на Аполон
Tempio di Apollo
Temple of Apollo

ФЛЕГРЕЙСКИ ПОЛЯ

"Разглеждайки картата на Флегрейските полета, ясно се вижда, че цялата тази част от околностите на Неапол не е нищо друго, освен творение на подземните огънове: наслаждане или съвкупност от намиращи се един до друг вулкани. Тази страна – една от най-интересните за пътешественика и може би една от най-удивителните във вселената – с течение на времето и дори в най-далечни епохи е придобила известност с ужасяващите си природни явления и честите си преобразования. И най-древните народи са я познавали и наричали единствено с името Полетата на Огъня (Campi Phlegrei). [...] Сякаш водите, огънят, хората, изкуството и природата, които са си оспорвали властта върху този къс земя, са се редували в неговото превземане, опустошаване, разхубавяване и видоизменение, без обаче да променят отличаващата го красота и да увеличават интереса към неговото своеобразие. Завладяван впоследствие от най-изкусните и могъщи народи във вселената – гърците и римляните, опустошаван от земетресения, погребван под вулканична пепел, съхранявал отпечатъка на толкова много различни форми, е станал и винаги ще бъде училище за изкуствата, лаборатория за физиците и колекция от медали за историята".

(Жан-Клод Ришар, абат на Сент-Нон,
Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, à Paris, 1781-86)

CAMPI FLEGREI

"Osservando solo la mappa dei Campi Flegrei, è facile constatare che tutta questa parte dei dintorni di Napoli non è altro che il prodotto di fuochi sotterranei, un ammasso o un insieme di vulcani uno accanto all'altro. Questo paese, uno dei più curiosi da percorrere, e uno dei più straordinari che forse ci sia nell'universo, è stato famoso nel corso dei tempi e nelle epoche più lontane, per i suoi spaventosi fenomeni e le sue frequenti rivoluzioni. Anche i popoli più antichi lo chiamavano e lo conoscevano solo con il nome di Campi di Fuoco (Campi Phlegrei). [...] Sembra che le acque, il fuoco, gli uomini, l'arte e la natura, che si sono contesi l'impero di questo angolo di terra, abbiano alternativamente occupato, devastato, abbellito, sconvolto, salvo mutare in esso il suo genere di bellezza, e aumentare l'interesse per la sua particolarità. Occupata successivamente dai popoli più industriosi e potenti dell'universo, i Greci ed i Romani, travolta dai terremoti, sepolta sotto le ceneri dei vulcani, portando infine l'impronta di tante forme diverse, è diventata e sarà sempre la scuola delle arti, il laboratorio dei fisici e il medagliere della storia".

(J. Cl. Richard, Abbé de Saint-Non,
Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, à Paris, 1781-86)

PHLEGREAN FIELDS

"Just looking at the map of the Phlegraean Fields, it is easy to see that this whole part of the surroundings of Naples is nothing but the product of underground fires, a cluster or a group of volcanoes next to each other. This country, one of the most curious to travel, and one of the most extraordinary that perhaps there is in the universe, has been famous throughout time and in the most distant epochs, for its terrifying phenomena and its frequent revolutions. Even the most ancient peoples called it and knew it only by the name of Fields of Fire (Campi Phlegrei). [...] It seems that the waters, the fire, the men, the art and the nature, who have fought for the empire of this corner of the earth, have alternately occupied, devastated, embellished, upset, except to change in it its kind of beauty, and increase the interest for its particularity. Successively occupied by the most industrious and powerful peoples in the universe, the Greeks and the Romans, overwhelmed by earthquakes, buried under the ashes of volcanoes, finally bearing the imprint of many different forms, it has become and will always be the school of the arts, the laboratory of physicists and the medal collection of history".

(J. Cl. Richard, Abbé de Saint-Non,
Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, à Paris, 1781-86)

Храм на Диана
Tempio di Diana
Temple of Diana

Иския видяна от манастира в Камалдоли
Ischia dal Convento dei Camaldoli
Ischia from the Camaldoli Monastery

Изглед към кратера Монте Барбаро
Изглед на кратера на Монте Барбаро
View of the crater of Monte Barbaro

Храм на Венера в Баия
Tempio di Venere a Baia
Temple of Venus in Baia

ФЛЕГРЕЙСКИ ПОЛЯ

“Колкото до равнината около Капуа, тя е най-прославената в Италия заради своето плодородие, красота и удобните пристанища, с които разполага и в които пристигат идващите в Италия от почти всяка друга част от света. По крайбрежието са разположени градовете Синуеса, Кума, Дикиархия и Неапол. Разбираемо е как е създадена разказваната от митографите легенда за тази равнина, наричана Флегрейска, подобно на тези за други известни равнини, а именно, че боговете са си я оспорвали настъргено заради нейните красота и плодородие”.

[Полибий, *Historiae*, V.91; 206 пр.Хр. - 124 пр.Хр.]

„Видях местата на Virgilii...езерата Аверно и Лукрино и замрелите води на Ахерон. Видях родината и дома на Сибилла и онази ужасяваща пещера, от която глупците не се завръщат и в която мъдреците не се осмеляват да влязат.”

[Франческо Петрарка, 1343 г.]

CAMPI FLEGREI

“Quanto alla pianura intorno a Capua, essa è la più rinomata d'Italia per la sua fertilità, la sua bellezza, i comodi porti di cui dispone ai quali approdano quanti vengono in Italia da quasi ogni altra parte del mondo. In essa si trovano pure le più belle e famose città della penisola. Sono situate sulla costa le città di Sinuessa, Cuma, Diciarchia, quindi Napoli. È comprensibile come sia formata la leggenda che i mitografi narrano riguardo a questa pianura, chiamata Flegrea come altre pianure famose: che gli dei cioè se la siano particolarmente contesa, a causa della sua bellezza e fertilità”.

[Polybius, *Historiae*, V.91; 206 a.C. - 124 a.C.]

“Vidi luoghi di Virgilio...i laghi d'Averno e di Lucrino, e le stagnanti acque dell'Acheronte. Vidi la patria e la casa della Sibilla e quello speco tremendo onde gli stolti non tornano indietro e dove i saggi non si attentano di penetrare.”

[Francesco Petrarca, 1343]

PHLEGREAN FIELDS

“As for the plain around Capua, it is the most renowned in Italy for its fertility, its beauty, the convenient ports it has at its disposal, where those who come to Italy from almost every other part of the world land. The most beautiful and famous cities of the peninsula are also found there. The cities of Sinuessa, Cuma, Diciarchia, and then Naples are located on the coast. It is understandable how the legend that mythographers narrate about this plain, called Phlegraean like other famous plains, is formed: that is, that the gods particularly fought over it, because of its beauty and fertility.”

[Polybius, *Historiae*, V.91; 206 a.C. - 124 a.C.]

“I saw places of Virgil...the lakes of Avernus and Lucrino, and the stagnant waters of Acheron. I saw the homeland and the house of the Sibyl and that terrible cave where fools do not return and where wise men do not dare to enter.”

[Francesco Petrarca, 1343]

Изглед на Везувий от Лакко Амено, Иския
Vesuvio da Lacco Ameno, Ischia
Vesuvius from Lacco Ameno, Ischia

Построената от Ванвители кралска ловна резиденция във Фузаро
La Casina Vanvitelliana del Fusaro
The Vanvitellinean on the Fusaro Lake

Езерото Аняно
Il lago di Agnano
Lake of Agnano

Остров Нисида
Isola di Nisida
Nisida Island

Изригване на Везувий през вечерта, 1794 г.
Eruzione del Vesuvio di sera, 1794
Eruption of Vesuvius in the evening, 1794

Изригване на Везувий през нощта, 1794 г.
Eruzione di notte del Vesuvio, 1794
Eruption of Vesuvius at night, 1794

Вътрешността на кратера на Везувий, 1756 г.
Vesuvio, interno del cratere, 1756
Vesuvius, interior of the crater, 1756

Изригващият през нощта Везувий наблюдаван от Мерджелина
Eruzione di notte del Vesuvio da Mergellina
Eruption of Vesuvius at night from Mergellina

Изригване на Везувий наблюдавано от Позилипо
Eruzione del Vesuvio da Posillipo
Eruption of Vesuvius from Posillipo

Везувий и Кастил дел Ово
Vesuvio e Castel dell'Ovo
Vesuvius and Castel dell'Ovo

ВЕЗУВИЙ

„Над тези места се извисява Везувий, по който, освен на върха му, се ширят прекрасни поля. В по-голямата си част самият връх е равнинен, но е съвсем неплоден и сивопепеляв на цвят. По него има кухини с тесни процеди, а от тях се виждат облепени със сажди скали, сякаш са били лакомо погълнати от огъня. Човек може да предположи, че преди време всичко тук е горяло и е имало бълващи огън кратери, които после са угаснали, защото е нямало какво повече да изгарят.“

[Страбон, Geographia; I век пр.Хр.- I век сл.Хр.]

VESUVIO

Si erge su questi luoghi il Vesuvio, interamente occupato tutto intorno, salvo che alla sommità, da campi bellissimi. La sommità stessa è per buona parte piana, ma del tutto sterile, dall'aspetto cinereo; essa mostra delle cavità con fessure, che si aprono su rocce fuliginose in superficie, come se fossero state divorate dal fuoco. Così uno potrebbe supporre che questo luogo precedentemente bruciasse e avesse crateri di fuoco che poi si estinsero, una volta venuta meno la materia da ardere.

[Strabo, Geographia; I sec. a.C.- I sec. d.C.]

VESUVIUS

"Vesuvius rises above these places, entirely covered all around except the summit with beautiful fields. The summit itself is for a good part flat, but completely barren, with an ashen appearance; it shows cavities with fissures, which open onto sooty rocks on the surface, as if they had been devoured by fire. So one might suppose that this place formerly burned and had craters of fire which later died out, when the matter to burn had ceased."

[Strabo, Geographia; I sec. a.C.- I sec. d.C.]

ВЕЗУВИЙ

„Неапол, 3 февруари 1767 г. ...от три дни върхът на Везувий пак лумна в огън, а около планината се усетиха земетресения. Миналата събота я изкачих заедно с племенника ми лорд Невил. Чухме издигащи се от недрата ѝ бучене, свистене, трясък на камъни и бяхме принудени бързо да се отдалечим от кратера поради камъните, които изхвърляше. Издигаше се черен дим, като този при последното изригване. Разпознах всички симптоми, предшествващи ново изригване, за което не ще пропусна да ви изпратя доклад.“

[сър Уилям Хамилтън, *An Account of the Eruption of Mount Vesuvius in 1766*:
in *Two Letter to the Earl of Morton President of The Royal Society*; Philos. Trans. Royal Society, London, 56, 1766 г.].

VESUVIO

Napoli 3 febbraio 1767...da tre giorni è ricomparso il fuoco alla cima del Vesuvio, e intorno alla montagna si sono sentiti dei terremoti. Vi son salito lo scorso sabato con mio nipote, Lord Greville. Abbiamo udito muggiti interni, fischi, colpi di pietre, e fummo obbligati ad allontanarci rapidamente dal cratere a causa delle pietre che lanciava. Si alzava del fumo nero come prima dell'ultima eruzione. Riconobbi tutti i sintomi precursori di una nuova eruzione di cui non mancherò d'inviarvi una relazione“.

[Sir William Hamilton, *An Account of the Eruption of Mount Vesuvius in 1766*:
in *Two Letter to the Earl of Morton President of The Royal Society*; Philos. Trans. Royal Society, London, 56, 1766].

VESUVIUS

Naples, February 3, 1767 ... for three days the fire has reappeared on the summit of Vesuvius, and earthquakes have been felt around the mountain. I climbed it last Saturday with my nephew, Lord Greville. We heard internal bellowings, whistling, and the striking of stones, and were obliged to move quickly away from the crater because of the stones it was throwing. Black smoke was rising as before the last eruption. I recognized all the symptoms of a new eruption, of which I will not fail to send you an account“.

[Sir William Hamilton, *An Account of the Eruption of Mount Vesuvius in 1766*:
in *Two Letter to the Earl of Morton President of The Royal Society*; Philos. Trans. Royal Society, London, 56, 1766].

Голямото изригване на Везувий, 1767 г.
La grande eruzione del Vesuvio, 1767
The great eruption of Vesuvius, 1767

Вътрешността на кратера на Везувий
Vesuvio, interno del cratere
Vesuvius, interior of the crater

Везувий видян от Торе дел Греко
Vesuvio da Torre del Greco
Vesuvius from Torre del Greco

Изригване на Везувий, 1779 г.
Eruzione del Vesuvio, 1779
Eruption of Vesuvius, 1779

ВЕЗУВИЙ

"Неапол, 1-8 юни 1787 г. ... Везувий, който буйно пламтеше още откакто се върнах от Сицилия, на 1 юни накрая избухва голям поток лава. Така че можах да видя, макар и само отдалече, това давано от природата представление. Гледката е величествена. Видях множество подобни на нея прекрасни гледки, които ще останат живи в душата ми и не ще ми бъдат отнети. С готовност заминах сам от Неапол. Там човек не може напълно да осъзнае всичко и, за да се ориентира, се нуждае от особено душевно състояние и повече време. Прекарах три дни и половина в едно много щастливо пътуване. Разположил се сам в каретата, се оставих да бъда превозван, наслаждавах се на пейзажа, нахвърлих няколко рисунки и обобщих видяното в Неапол и Сицилия. Имам всички основания да съм доволен от моето пътешествие, през което натрупах прекрасни и много стабилни съкровища".

(Две писма до Шарлота фон Щайн – Йохан Волфганг Гьоте, *Italienische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29).

VESUVIO

"Napoli, 1-8 giugno 1787 ... Il Vesuvio, che ha divampato con forza sin dal mio ritorno dalla Sicilia alla fine, il 1° di giugno ha emesso un forte torrente di lava. Così ho potuto vedere questo spettacolo naturale, se bene lo abbia veduto solo di lontano. È una visione grandiosa. Visioni simili a questa bellissima ne ho avute molte, che restano vive nell'anima mia e non potranno più essermi tolte. Sono partito da solo e volentieri da Napoli, là non se ne prende piena coscienza e occorre per orientarsi uno stato d'animo particolare e un tempo più lungo. Ho impiegato tre giorni e mezzo nel viaggio molto felice. Seduto da solo nella carrozza mi sono lasciato trasportare, ho goduto il paesaggio, ho fatto qualche disegno e ho ricapitolato e Napoli e la Sicilia. Ho tutte le ragioni per essere contento del mio viaggio, nel quale ho messo insieme tesori bellissimi e solidissimi".

(Due lettere a Carlotta von Stein - Johann Wolfgang Goethe, *Italienische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29).

VESUVIUS

"Naples, 1-8 June 1787 ... Vesuvius, which has been raging with force since my return from Sicily, finally emitted a strong torrent of lava on June 1st. So I was able to see this natural spectacle, even though I only saw it from afar. It is a grandiose vision. I have had many visions like this beautiful one, which remain alive in my soul and can never be taken away from me. I left Naples alone and willingly; there you do not become fully aware of it and to orient yourself you need a particular state of mind and a longer time. I spent three and a half days on the very happy journey. Sitting alone in the carriage I let myself be carried away, I enjoyed the landscape, I made some drawings, and I recapitulated both Naples and Sicily. I have every reason to be happy with my journey, in which I have gathered beautiful and very solid treasures."

(Due lettere a Carlotta von Stein - Johann Wolfgang Goethe, *Italienische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29).

Изригване на заснежения Везувий, 1776 г.
Eruzione del Vesuvio con neve, 1776
Eruption of Vesuvius with snow, 1776

Изригване на Везувий през нощта на 20 януари 1794 г.
Eruzione notturna del Vesuvio, 20 gennaio 1794
Eruption of Vesuvius at night, January 20, 1794

Изригване на Везувий през нощта, 1794 г.
Eruzione notturna del Vesuvio, 1794
Eruption of Vesuvius at night, 1794

Изригващият Везувий и Луната, 1794 г.
Eruzione del Vesuvio con la luna, 1794
Eruption of Vesuvius with the moon, 1794

Нощно изригване на Везувий, 1779
Eruzione di notte del Vesuvio, 1779
Night eruption of Vesuvius, 1779

VESUVIO

*Ecco il Vesuvio, poc' anzi verdeggiante
di vigneti ombrosi,
qui un' uva pregiata
faceva traboccare le tinozze;
Bacco amò questi balzi
più dei colli di Nisa,
su questo monte i Satiri in passato
sciolsero le lor danze;
questa, di Sparta più gradita,
era di Venere la sede,
questo era il luogo rinomato
per il nome di Ercole.
Or tutto giace sommerso
in fiamme ed in tristo lapillo:
ora non vorrebbero gli dèi
che fosse stato loro consentito
d'esercitare qui tanto potere.*
(Martialis Epigrammata, libro IV – 44; I-II sec. d.C.)

ВЕЗУВИЙ

*„Ето го Везувий – преди зеленееш
от сенчести лозя,
тук едно тачено грозде
препълваше каците;
тези склонове Бахкус обичаше
повече от хълмовете на Ниса,
в миналото на този връх сатирите
виеха своите танци,
той, от Спарта по-желан,
бе на Венера убежището,
той бе таченото място
поради името на Херкулес.
Сега цялят лежи потънал
в пламъци и печални камъни:
сега боговете не биха желали
тук да им беше позволено
да упражнят толкова голяма власт.“*
(Марциал, Epigrammata, книга IV – 44;
I-II век сл.Хр.)

Кралят и кралицата на посещение по време на изригването през 1771 г.
Re e Regina in visita ai luoghi durante l'eruzione del 1771
King and Queen visiting the sites during the 1771 eruption

Изригващият Везувий и Луната, 1779 г.
Eruzione del Vesuvio con la luna, 1779
Eruption of Vesuvius with the moon, 1794

VESUVIUS

*Here is Vesuvius, just now green
with shady vineyards,
here a prized grape
made the tubs overflow;
Bacchus loved these slopes
more than the hills of Nysa,
on this mountain the Satyrs of old
did their dances;
this, more beloved than Sparta,
was the seat of Venus,
this was the place renowned
for the name of Hercules.
Now all lies submerged
in flames and sad lapilli:
now the gods would not
have been allowed to exercise so much power here.*
(Martialis Epigrammata, libro IV – 44; I-II sec. d.C.)

Изригване на Везувий през нощта наблюдавано от Атрио дел Кавало, 1779 г.
Eruzione del Vesuvio di notte dall'Atrio del Cavallo 1779
Eruption of Vesuvius at night from the Atrio del Cavallo 1779

Изригване на Везувий през нощта наблюдавано от Атрио дел Кавало, 1779 г.
Eruzione del Vesuvio di notte dall'Atrio del Cavallo 1779
Eruption of Vesuvius at night from the Atrio del Cavallo 1779

ВЕЗУВИЙ

„Неапол, вторник, 20 март 1787 г.

„Вестта, че един появил се току що, но невидим откъм Неапол поток от лава, ще връхлети всеки момент над Отаиано, ме накара да посетя Везувий за трети път ... после, движейки се по склона на конуса, заслizaхме надолу докогато под осветеното небе видяхме как лавата избликва през диво кълбящите се облаци от изпарения ... Лавата образуваше лента вероятно не по-широка от десет стъпки, но начинът, по които се стичаше по онзи не стръмен и доста плавен наклон, беше доста изненадващ ... Аз исках да се доближа до мястото, от което лавата избликва от недрата на планината, за да видя и изживея отблизо и това представление ... Земята пареше все повече под краката ни, а въздухът се насищаше с непоносими изпарения, които ни задушаваша и затъмняваха слънцето. Вървящият пред мен водач се върна много бързо, сграбчи ме за колана и така се измъкнахме от този кръг на ада. След като дадохме отиди на очите ни с красивата панорама, а на гърлата ни – с малко вино, пообиколихме околностите... На връщане, най-великолепният залез и една райска вечер направо ме доведоха до екстаз. Все пак, можах да почувствам до каква степен един толкова огромен контраст може да обърка нашите усещания. Редуващите се ужасяващи и красиви гледки взаимно се заличават и в крайна сметка пораждат безразличие. Няма съмнение, че неаполитанецът би бил съвсем друг човек, ако не се чувства като затворник между бог и Сатаната.“

[Йохан Волфганг Гьоте, *Italienische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29]

VESUVIO

Napoli, martedì 20 marzo 1787.

La notizia che un torrente di lava, or ora aperto ma invisibile per Napoli, stava per precipitarsi sopra Ottaiano mi ha indotto a visitare il Vesuvio per la terza volta ... Arrivati al cono ... quindi, costeggiando il cono, discendemmo lievemente finché sotto il cielo rischiarato vedemmo zampillare la lava dalla nuvolaglia selvaggia dei vapori...La lava formava una striscia forse non più larga di dieci piedi; ma il modo come scorreva per quel declivio non rapido e piuttosto uniforme era ben sorprendente...La massa rovente sembrava come offuscata dallo splendore vivo del sole; un tenue fumo soltanto saliva nell'aria. Io desideravo accostarmi al punto in cui la lava scaturisce dal vivo della montagna, per vedere e provar da vicino anche questo spettacolo ... Il terreno ci scottava sempre più sotto i piedi, mentre nell'aria sbuffava un vapore insopportabile, che ci soffocava ed oscurava il sole. La guida, che mi precedeva, ritornò ben presto indietro, mi afferrò per la cintura e così ci strappammo da quella bolgia infernale. Dopo aver ricreato gli occhi al bel panorama e le fauci con un po' di vino, girammo un po' intorno, per osservare altri particolari di questa bocca d'inferno che si erge nel mezzo di un paradiso. Ho potuto osservare attentamente un'altra volta alcune voragini, veri camini del vulcano, che però non emettono fumo, ma esalano di continuo e violentemente un'aria arroventata. Le ho viste completamente tappezzate di materiale stalattitiforme, che, in forma di coni e di mammelle, riveste l'abisso fino all'orlo ... Il più splendido tramonto, una serata di paradiso, mi hanno estasiato al ritorno. Ho potuto tuttavia sentire come un contrasto così enorme basti a turbare i nostri sensi. L'orribile accostato al bello, il bello all'orribile, si annullano a vicenda e finiscono per produrre una sensazione d'indifferenza. Non v'ha dubbio che il napoletano sarebbe un altr'uomo, se non si sentisse prigioniero fra Dio e Satana.

[Johann Wolfgang Goethe, *Italienische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29]

Изригване на Везувий наблюдавано от Мерджелина
Eruzione del Vesuvio da Mergellina
Eruption of Vesuvius from Mergellina

Тарантела а море
Tarantella a mare
Tarantella dance at sea

Изригване на Везувий през нощта, 1839 г.
Eruzione del Vesuvio di notte, 1839
Eruption of Vesuvius at night, 1839

Кратерът на Везувий с изригващия през нощта вулкан през 1820 г.
Cratere del Vesuvio con l'eruzione notturna del 1820
Crater of Vesuvius with the night eruption of 1820

Изригване на Везувий, декември 1760 г.
Eruzione del Vesuvio, dicembre 1760
Eruption of Vesuvius, December 1760

Изригване на Везувий, 2 декември 1754 г.
Eruzione del Vesuvio, 2 dicembre 1754
Eruption of Vesuvius, December 2, 1754

VESUVIUS

"Naples, Tuesday 20 March 1787.

The news that a torrent of lava, now open but invisible to Naples, was about to rush over Ottaiano induced me to visit Vesuvius for the third time ... Having reached the cone ... then, skirting the cone, we descended gently until under the brightened sky we saw the lava gushing from the wild cloud of vapors... The lava formed a strip perhaps no more than ten feet wide; but the way it flowed along that slope, not rapid and rather uniform, was quite surprising... The burning mass seemed as if obscured by the bright splendor of the sun; only a faint smoke rose into the air. I wanted to get close to the point where the lava springs from the living mountain, to see and experience this spectacle up close too ... The ground burned more and more under our feet, while an unbearable vapor puffed into the air, suffocating us and obscuring the sun. The guide, who was in front of me, soon came back, grabbed me by the belt and so we tore ourselves from that infernal pit. After having refreshed our eyes with the beautiful panorama and our jaws with a little wine, we walked around a bit, to observe other details of this hellish mouth that rises in the middle of a paradise. I was able to carefully observe once again some chasms, real chimneys of the volcano, which however do not emit smoke, but continuously and violently exhale a scorching air. I saw them completely covered with stactite-like material, which, in the form of cones and breasts, covers the abyss to the brim ... The most splendid sunset, an evening of paradise, enraptured me on the way back. However, I could feel how such an enormous contrast is enough to disturb our senses. The horrible juxtaposed with the beautiful, the beautiful with the horrible, cancel each other out and end up producing a feeling of indifference. There is no doubt that the Neapolitan would be another man if he did not feel himself a prisoner between God and Satan."

[Johann Wolfgang Goethe, *Italianische Reise*, [1786-88] ed. Jena 1816-29]

Изригване през нощта на заснежения Везувий
Eruzione notturna del Vesuvio innevato
Eruzione del Vesuvio di notte, 1839

Везувий изригва от Atrio del Cavallo 1794. На заден план остров Капри
Eil Vesuvio in Eruzione dall'Atrio del Cavallo 1794. Sullo sfondo l'Isola di Capri
Vesuvius erupting from the Atrio del Cavallo 1794. In the background the Island of Capri

КЪМ СИЦИЛИЯ

„Слизаме в Соренто покрай стръмни, оброчени със стени улочки, а под тях има гъсто растящи лимонови и портокалови дръвчета с отрупани с плод клони, разцъфнали рози и камелии, палми и пинии, издигащи във въздуха зелените копия на своите корони.“

(Луиз Коле, 1863 г.)

VERSO SICILIA

Scendiamo a Sorrento lungo stradine scoscese, fiancheggiate da muri, al di sotto dei quali si addensano macchie di limoneti e di aranceti, con rami spossati dal carico dei frutti, roseti e camelie in fiore, palme e pini che librano in aria le cuspidi verdi del loro fogliame.

(Louise Colet, 1863)

TOWARDS SICILY

We descend to Sorrento along steep streets, flanked by walls, beneath which thick patches of lemon and orange groves gather, with branches exhausted by the load of fruit, rose bushes and camellias in bloom, palm trees and pine trees that lift the green tips of their foliage into the air.

(Louise Colet, 1863)

Изглед на въображаемо изригване видяно от пътя към Моло Гранде
Eruzione immaginaria da strada Molo Grande / Imaginary eruption from Molo Grande road

Изглед на Везувий от Маса Лубрензе
Il Vesuvio da Massa Lubrense / Vesuvius from Massa Lubrense

Маса Лубрензе
Massa Lubrense / Massa Lubrense - Amalfi Coast

Храмове на Пестум
Templi di Paestum / Temples of Paestum

Мост над река Крати
Ponte sul fiume Crati / Bridge over the Crati River

Изглед на Сицилия от Месина
Vista di Sicilia da Messina / View of Sicily from Messina

„Ще разкажем за едно пътуване, направено в най-южната част на Неаполитанското кралство – този край на Италия, когото древните дълго време наричали Магна Греция и който ние знаем под името Пулия, Базиликата, Калабрия на латините и Калабрия на гърците. Това пътуване ще опише почти единствено обиколката по море на цялата тази част на Италия, понеже почти всички основани от древните гърци колонии в тази страна..., се намирали само по крайбрежията. Броят на изображенията на паметници, древни или пък само любопитни и живописни обекти, които тези художници са срещали по пътя си, е доста значителен. Затова счетохме за нужно да ги разделим в десет глави, които ще разкажат за цялото пътуване из Магна Греция.“

(Жан-Клод Ришар, абат на Сент-Нон, Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, Parigi 1781 – 1786)

“Narreremo il racconto di un viaggio realizzato nella parte più meridionale del regno di Napoli, questa estremità dell'Italia alla quale gli antichi diedero per lungo tempo il nome di Magna Graecia, e che noi conosciamo sotto il nome di Puglia, di Basilicata e Calabria citeriore e ulteriore. Questo viaggio descriverà quasi solo la circumnavigazione di tutta questa parte d'Italia, perché quasi tutte le colonie che i Greci un tempo formarono in questo paese ..., erano poste solo lungo le coste. Il numero delle immagini, sia di monumenti, di siti antichi, oppure curiosi e pittoreschi che questi artisti hanno incontrato nel corso della loro strada è piuttosto considerevole, abbiamo perciò ritenuto necessario dividerli e comporne dieci capitoli che conteranno l'intero viaggio della Magna Graecia.”

(J.-Cl.-Richard Abbé de Saint-Non, Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, Parigi 1781 – 1786)

“We will tell the story of a journey made in the southernmost part of the kingdom of Naples, that extremity of Italy to which the ancients gave the name of Magna Graecia for a long time, and which we know under the name of Puglia, Basilicata, and Calabria citeriore and ulteriore. This journey will describe almost only the circumnavigation of this whole part of Italy, because almost all the colonies that the Greeks once formed in this country ..., were placed only along the coasts. The number of images, whether of monuments, of ancient sites, or curious and picturesque that these artists encountered in the course of their journey is rather considerable, we have therefore deemed it necessary to divide them and compose ten chapters that will contain the entire journey of Magna Graecia.”

(J.-Cl.-Richard Abbé de Saint-Non, Voyage Pittoresque ou description du royaume de Naples et de Sicile, Parigi 1781 – 1786)

Изглед на Етна от Таормина
Vista dell'Etna da Taormina
View of Etna from Taormina

Изглед на Етна от парка на принца на Бискариа.
Той е изкопан в достигналата до околностите на Катания лава от изригването през 1669 г.
Vista dell'Etna dal giardino del Principe di Biscaria,
scavato nelle lave del 1669 nei pressi di Catania
View of Etna from the garden of the Prince of Biscaria,
dug in the lava of 1669, near Catania

Върхът на Етна
Monte Etna
Mount Etna

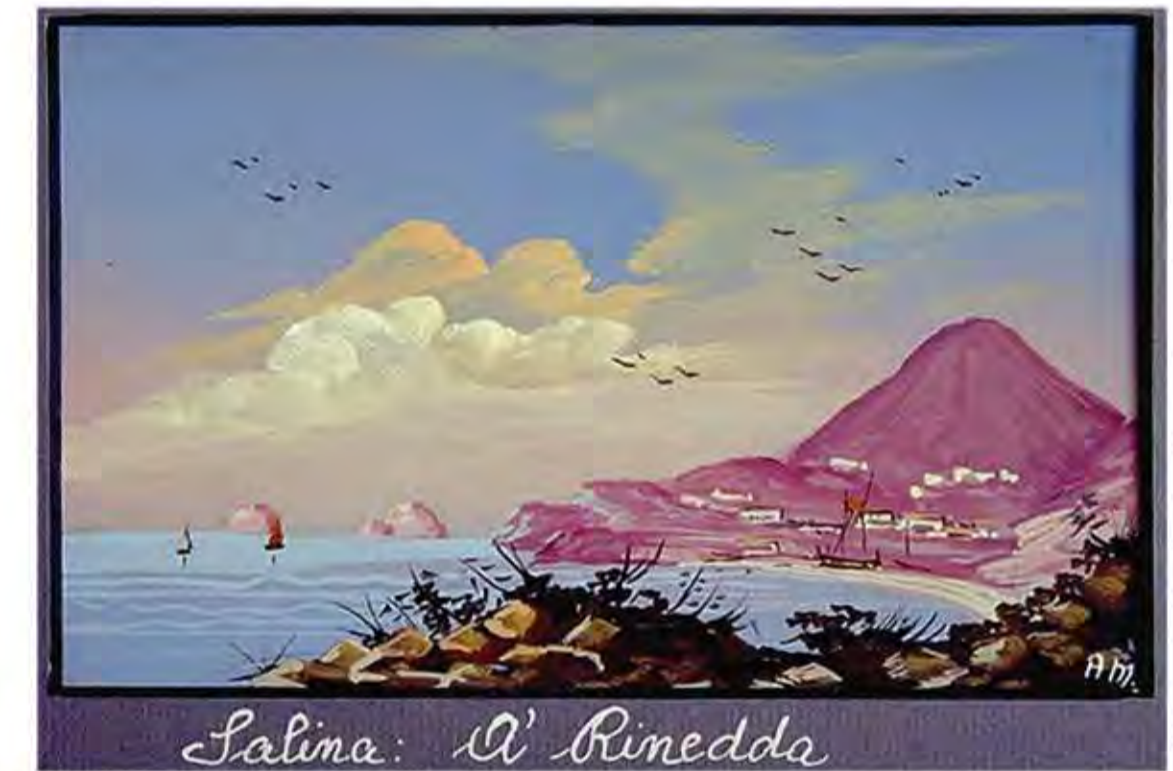
Остров Стромболи от североизток
Isola di Stromboli Nord-Est
Stromboli Island North-East

Салина, къща в Санта Марина
Salina, una casa a Santa Marina
Salina, a house in Santa Marina

Салина, местността "ла Ринедда"
Salina, la Rinedda
Salina, the Rinedda

СИЦИЛИЯ SICILIA SICILY

„Живя, гледайки морето. От дома ми в Неапол виждам как небето пламва на залез слънце и после става виолетово, как морето придобива цветовете на дъгата, как вятърът вее върху водата. Виждам изгреви, от които ти секва дъхът. На Еолийските острови, на които отдадох душата си, ме очарова могъществото на природните явления. Впивам поглед във вечно очакващите нещо хора, във вулканите – върховен израз на великолепието и преходността на нещата ... Тези картини ми дадоха възможност да видя в нова светлина великолепието на Средиземноморието. Щастлива съм, че имах повод да ви ги покажа и се надявам да успея да предам силните емоции, които изпитах от тези места... През 1778 г. Жан Баптист Клод Ришар, абат на Сент-Нон, възлага на Виван-Денон да направи едно пътешествие-научна експедиция, за да опише най-непознатата част на южна Италия – Еолийските острови и непокорната Сицилия. За успех в това много тежко и авантюристично начинание са били нужни любов към красивото и вяра в научния напредък, упоритост и приключенски дух, чувствителност и любовитство, удоволствие от и страст към познанието.“

[Адриана Пинятели Мангони, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini].

“Vivo guardando il mare: dalla mia casa di Napoli vedo il cielo infiammarsi al tramonto, diventare viola, ed il mare farsi cangiante, il vento che soffia sull'acqua, le albe che tolgono il respiro. Alle Eolie, il mio luogo dell'anima, la potenza degli eventi naturali mi affascina; scruto la gente in eterna attesa, i vulcani simbolo estremo dello splendore e della caducità di ogni cosa... Queste immagini mi hanno dato la possibilità di guardare con una seconda luce lo splendore del Mediterraneo; sono felice di aver avuto l'opportunità di mostrarvele e spero di riuscire a trasmettere le grandi emozioni che ho avuto da questi luoghi... Nel 1778 Jean Baptiste Claude Richard abbé de Saint-Non dà incarico a Vivant Denon di un viaggio-spedizione a carattere scientifico per descrivere la parte più sconosciuta dell'Italia del sud, le isole Eolie e la selvaggia Sicilia. Per riuscire in questa impresa molto ardua e avventurosa erano necessari: amore per il bello e fede nel progresso delle conoscenze, tenacia e gusto dell'avventura, sensibilità e curiosità, piacere e passione per il sapere.“

[Adriana Pignatelli Mangoni, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini].

“I live looking at the sea: from my house in Naples I see the sky ignite at sunset, turn purple, and the sea become iridescent, the wind blowing on the water, the dawns that take your breath away. In the Aeolian Islands, my soul place, the power of natural events fascinates me; I scrutinize the people in eternal waiting, the volcanoes extreme symbol of the splendour and transience of everything... These images have given me the opportunity to look at the splendour of the Mediterranean with a second light; I am happy to have had the opportunity to show them to you and I hope to be able to convey the great emotions that I have had from these places... In 1778 Jean Baptiste Claude Richard Abbé de Saint-Non, commissioned Vivant Denon to undertake a scientific expedition-voyage to describe the most unknown part of southern Italy, the Aeolian Islands and wild Sicily. To succeed in this very arduous and adventurous undertaking, the following were necessary: love for beauty and faith in the progress of knowledge, tenacity and a taste for adventure, sensitivity and curiosity, pleasure and passion for knowledge.“

[Adriana Pignatelli Mangoni, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini].

Стромболи от Изток
Stromboli da Est
Stromboli from the East

Стромболи, къща над Пицуду
Stromboli, casa sopra Pizzuddu
Stromboli, house above Pizzuddu

Стромболи през нощта
Stromboli di notte
Stromboli at night

Стромболи през нощта
Stromboli di notte
Stromboli at dusk

Пещерата на тюлена на остров Филицуди
Filicudi, la grotta del Bue marino
Filicudi, the Bue Marino cave

Стромболи, вулканична шлака
по повърхността на лавата
Stromboli, la sciara di lava
Stromboli, the lava flow

СИЦИЛИЯ SICILIA SICILY

„... Тези острови, които древните са наричали Аеолие, Вулкание, Плотас, Хефестие, Липарае, но които сега биват наричани с общото име «Липарски острови» - на името на най-големия, най-гъсто население и най-плодородния, се намират на север от Сицилия и при предишното неаполитанско управление принадлежаха на провинция Месина. Те образуват нещо като верига, която тръгва от югозапад към североизток и се затваря на запад от Аликуди и на изток от Стромболи. Силните бури, отличаващи този морски участък и непрестанните сблъсъци с пирати от варварските земи в далечното минало обясняват защо тези острови не са били посещавани или забелязвани толкова дълго време. ... Те всички са вулкани или резултат от вулканични явления и могат да служат на изследователя като истински природни лаборатории, предлагайки в относително малко пространство всички възможни стадии и явления на вулканичната дейност.“

(Мари Есперанс Бранд фон Шварц, Blick auf Calabrien und die Liparischen Inseln in Jahre 1860 / von Elpis Melena)

“... Queste isole, chiamate dagli antichi insulae Aeoliae, Vulcaniae, Plotae, Hephestiae, Liparaeae, ma che adesso, dal nome della più grande, più popolata e più fertile vengono chiamate col nome collettivo di «Isole Lipari», si trovano a nord della Sicilia e appartenevano, sotto il precedente governo napoletano, alla provincia di Messina. Esse formano una specie di catena che va da sud-ovest verso nord-est ed è chiusa a ovest da Alicudi e a est da Stromboli. Il carattere molto tempestoso di questo tratto di mare e, in tempi remoti, il continuo incrociare di pirati delle terre barbare, spiegano il perché queste isole siano rimaste per così lungo tempo senza essere visitate o notate. ... Esse sono tutte dei vulcani o il risultato di fenomeni vulcanici e possono servire al ricercatore come veri gabinetti naturali, offrendo in spazi relativamente ristretti tutti i possibili stadi e fenomeni dell'attività vulcanica.“

(Marie Esperance Brandt von Schwartz, Blick auf Calabrien und die Liparischen Inseln in Jahre 1860 / von Elpis Melena)

... These islands, called by the ancients insulae Aeoliae, Vulcaniae, Plotae, Hephestiae, Liparaeae, but which now, from the name of the largest, most populated and most fertile are called by the collective name of "Lipari Islands", are located to the north of Sicily and belonged, under the previous Neapolitan government, to the province of Messina. They form a kind of chain that goes from south-west to north-east and is closed to the west by Alicudi and to the east by Stromboli. The very stormy character of this stretch of sea and, in ancient times, the continuous crossing of pirates from barbarian lands, explain why these islands remained for so long without being visited or noticed. ... They are all volcanoes or the result of volcanic phenomena and can serve the researcher as true natural cabinets, offering in relatively small spaces all the possible stages and phenomena of volcanic activity.”

(Marie Esperance Brandt von Schwartz, Blick auf Calabrien und die Liparischen Inseln in Jahre 1860 / von Elpis Melena)

Датило и кости от Панарей
Dattilo e Lische da Panarea
Dattilo and Lische from Panarea

Липари, замъкът
Lipari, il castello
Lipari, the castle

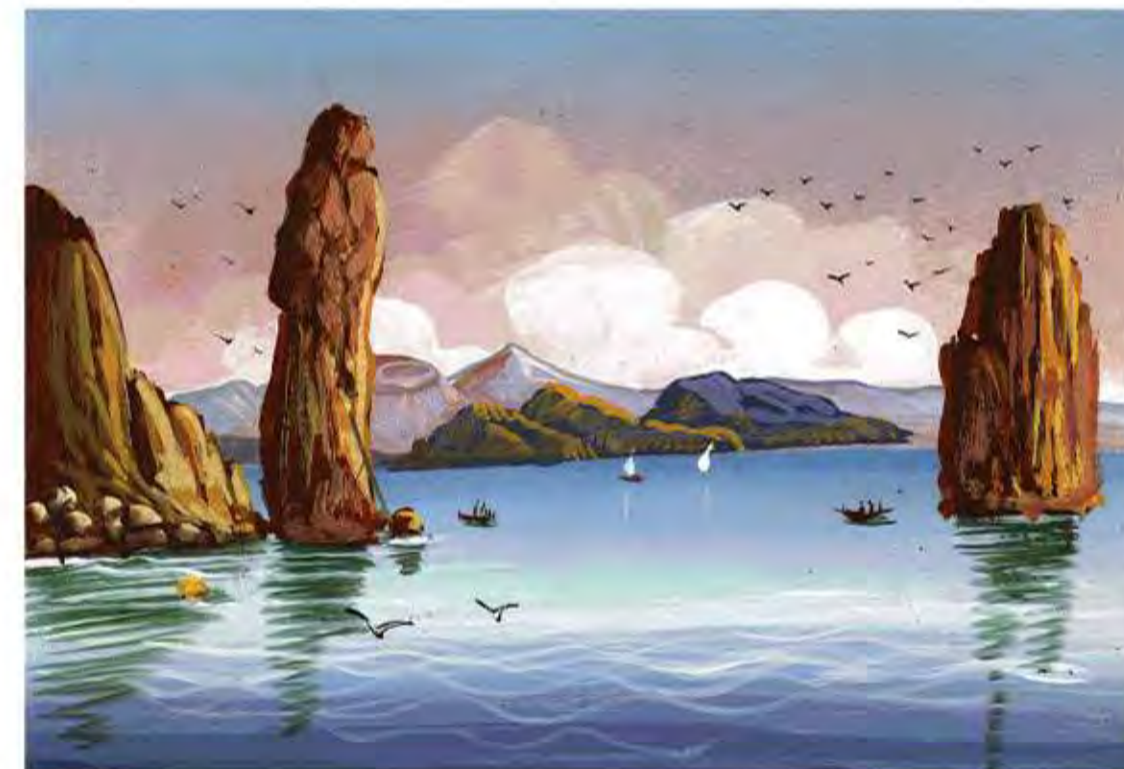
Църква Сан Франческо
Chiesa di San Francesco
Church of San Francesco

Липари, църквата на Чистилицето
Lipari, chiesa del Purgatorio
Lipari, church of Purgatory

Липари
Lipari
Lipari

Липари от североизток
Lipari da Nord Est
Lipari from the North East

СИЦИЛИЯ SICILIA SICILY

„Потънали в омайващото море на Сицилия, тези малки острови изненадващо заплениха душата ми било когато ги зървах през някой от стремителните пориви на духащите през зимата западни ветрове, на които може би дължат името си Еолийски, или когато се появяваха сред множеството морски смерчове, които съпътстват толкова често пролетните бури, или пък когато изникваха като грозд през горещото лято, подобни на изумруди в небесносиньото сапфирено море. Опознах ги и всички те ми станаха скъпи, така че, след като завърших описанието на Балнеарските острови, на седемте Липарийски пожелах да посветя моята творба.“

[Луиджи Салваторе Хабсбургски-Лорански, Die Liparischen Inseln, Praga 1893-98; 8 vol. Италианско издание: Lipari-Messina 1977 г.]

Immerse nell'incantevole mare di Sicilia, queste piccole isole in modo straordinario avvinsero l'animo mio, sia che le scorgessi tra le raffiche impetuose di una fra quelle tramontane invernali, cui debbono forse il nome di Eolie, o che mi apparissero attraverso una fra le tante trombe marine che con tanta frequenza ivi accompagnano i temporali primaverili, ovvero i pampini nella calda estate, somiglianti a smeraldi nel ceruleo zaffiro del mare. Così le conobbi, mi furono egualmente care, sicché, terminata la descrizione delle Baleari, alle sette Lipari volli dedicata l'opera mia”

[Luigi Salvatore d'Asburgo-Lorena, Die Liparischen Inseln, Praga 1893-98; 8 vol. Ed. italiana Lipari-Messina 1977]

Immersed in the enchanting sea of Sicily, these small islands in an extraordinary way captivated my soul, whether I glimpsed them among the impetuous gusts of one of those winter tramontanes, to which they perhaps owe the name of Aeolian, or whether they appeared to me through one of the many waterspouts that so frequently accompany the spring storms there, or the vine leaves in the hot summer, resembling emeralds in the cerulean sapphire of the sea. So I got to know them, they were equally dear to me, so that, having finished the description of the Balearics, I wanted to dedicate my work to the seven Lipari islands.

[Luigi Salvatore d'Asburgo-Lorena, Die Liparischen Inseln, Praga 1893-98; 8 vol. Ed. italiana Lipari-Messina 1977]

Липари, изглед на местността под манастира
Lipari da sutta o ministri
Lipari taken under the Ministro location

Аликуди, църквичката "Св. Бартоло"
Alicudi, la chiesetta di Santo Bartolo
Alicudi, the little church of Santo Bartolo

Вулкано, най-високият кратер наричан "а Фоса"
Vulcano, a Fossa
Vulcano, in Fossa

Вулкано, двете малки пристанища
Scario di Vulcano
The island of Vulcano - Scario

Етна, изглед на кратера
Etna, vista del cratere
Etna, view of the crater

Вътрешността на кратера на Етна
Etna, interno del cratere
Etna, inside of the crater

СИЦИЛИЯ SICILIA SICILY

„...Етна и неговите другари Стромболи и Везувий – трите вулкана на Магна Греция, за които се говори в тази книга, още от началото на нашата западна цивилизация са главни герои в митологията, в новинарските съобщения, в историята, в народните традиции и в литературата. Техните клокочещи недра, огън, дим и сяр, даващи израз на виталността съвместена с разрушителния им потенциал, хилядолетия наред присъстват във всеки литературен жанр, стил и регистър: от подробните натуралистични описания на Плиний Млади, през отронващите се тежко стихове на Leopardi, възпяващи „Унищожителя Везувий“, чак до най-популярната детско-юношеска литература. Та кой не помни известния финал на 'Пътешествие до центъра на Земята' от Жюл Верн, когато професор Лиденброк и племенникът му Аксел са буквално изплюти навън от Стромболи?... Да разпалиш въображението на юношите, да подтикнеш любопитството на учените, да подхраниш вдъхновението на поетите: не мога да си представя нищо друго, което изразява най-пълно смисъла на възприетия от ЮНЕСКО израз „обект на световното наследство“, означаващ преди всичко, че този обект е станал част от колективната памет и че е способен да създаде усещане за идентичност и принадлежност към притежаващата този обект общност. Усещане за принадлежност, което може би нито една художествена творба е в състояние да опише изцяло и нито един стих не може да изрази по-добре от начина, по който сицилианците наричат Етна: а' muntagna – планината, без други обяснения, а само по антономазия.“

(Джовани Пульизи, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini).

„... L'Etna e i suoi compagni Stromboli e Vesuvio, i tre vulcani della Magna Graecia celebrati in questo volume, sono protagonisti della mitologia, della cronaca, della storia, delle tradizioni popolari e della letteratura fin dall'origine della nostra civiltà occidentale. Le viscere ribollenti, il fuoco, il fumo, lo zolfo, la vitalità e insieme il potenziale distruttivo che esprimono pervadono da millenni ogni genere, stile e registro letterario: dalle attente descrizioni naturalistiche di Plinio il Giovane, al grave succedersi dei versi leopardiani che cantano lo "Sterminator Vesevo", fino alla più popolare letteratura per ragazzi: chi di noi non ricorda il glorioso finale del Viaggio al centro della terra di Jules Verne, quando il Professor Lidenbrock e suo nipote Axel vengono letteralmente sputati fuori da Stromboli? ... Alimentare la fantasia dei ragazzi, sollecitare la curiosità degli studiosi, nutrire l'ispirazione dei poeti: non riesco a immaginare nulla che rappresenti maggiormente il senso dell'espressione "patrimonio dell'umanità", così come concepito dall'UNESCO, il cui valore risiede soprattutto nell'essere divenuto parte dell'immaginario collettivo e nella sua capacità di creare un senso di identità e appartenenza nella comunità che ne è proprietaria. Un senso di appartenenza che forse nessun'opera può descrivere appieno, che nessun verso può esprimere meglio del modo in cui i siciliani chiamano l'Etna: a' muntagna, senza ulteriori specificazioni, la montagna, per antonomasia.“

(Giovanni Puglisi, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini).

„... Etna and its companions Stromboli and Vesuvius, the three volcanoes of Magna Graecia celebrated in this volume, have been protagonists of mythology, news, history, popular traditions and literature since the origins of our Western civilization. The boiling entrails, the fire, the smoke, the sulphur, the vitality and at the same time the destructive potential that they express have pervaded every genre, style and literary register for millennia: from the careful naturalistic descriptions of Pliny the Younger, to the serious succession of Leopardi's verses that sing the "Sterminator Vesuvius", up to the most popular children's literature: who among us does not remember the glorious finale of Jules Verne's Journey to the Center of the Earth, when Professor Lidenbrock and his nephew Axel are literally spat out of Stromboli? ... Feeding the imagination of children, stimulating the curiosity of scholars, nourishing the inspiration of poets: I cannot imagine anything that better represents the meaning of the expression "heritage of humanity", as conceived by UNESCO, whose value lies above all in having become part of the collective imagination and in its ability to create a sense of identity and belonging in the community that owns it. A sense of belonging that perhaps no work can fully describe, that no verse can express better than the way in which Sicilians call Etna: a' muntagna, without further specification, the mountain, par excellence“

(Giovanni Puglisi, Viaggio tra i vulcani d'Italia e di Francia tra illuminismo e romanticismo: aria acqua terra fuoco: storia per immagini).

Вътрешността на кратера на Етна
Etna, interno del cratere
Etna, inside of the crater

Един от кратерите на върха на Етна
се нарича "Бока grande"
Etna, Bocca Grande
Etna, Bocca Grande

Стромболи и Стромболино
Stromboli e Strombolino
Stromboli e Strombolino

Вулкано, кратерът
Vulcano, cratere
Vulcano, crater

Островчетата в акваторията на Еолийските острови
са върхове на калдерата в южния участък на
Тиренско море
Gli affioramenti insulari eoliani
dell'arco vulcanico del Basso Tirreno
The Aeolian island outcrops of
the Lower Tyrrhenian volcanic arc

Стромболи
Stromboli
Stromboli

СИЦИЛИЯ SICILIA SICILY

„Там, насреща, се извишава Стромболи, а зад гърба ми гигантският Етна сякаш гледа отдалече своите синове и внучета. На връщане видях от лодката един криещ се зад Липари остров. Лодкарят го нарече Салина. Там произвеждат вино от сорта Малвазия. Поисках да изпия от самия „извор“ една бутилка от знаменитото вино. Изглежда като сироп от сяр. Наистина е вино от самите вулкани – гъсто, сладко, златисто и с един такъв вкус на сяр, че остава по небцето до вечерта: виното на дявола...“

(Ги дьо Мопасан, La vie errante, Париж 1890 г.)

Laggiù, di fronte, s'innalza lo Stromboli, mentre, alle mie spalle, l'Etna gigantesco sembra guardare da lontano i propri figli ed i nipotini. Mentre tornavo, avevo scoperto dalla barca un'isola nascosta dietro Lipari. Il battelliere la chiamò 'Salina'. Lì si produce il vino di Malvasia. Volli bere alla stessa fonte una bottiglia del celebre vino. Sembra sciropo di zolfo. È proprio il vino dei vulcani, denso, zuccherato, dorato e con un tale sapore di zolfo che vi rimane al palato fino a sera: il vino del diavolo ...”

(Guy de Maupassant, La vie errante, Parigi 1890)

Over there, in front, Stromboli rises, while, behind me, the gigantic Etna seems to watch from afar its children and grandchildren. While I was returning, I had discovered from the boat an island hidden behind Lipari. The boatman called it 'Salina'. There they produce Malvasia wine. I wanted to drink a bottle of the famous wine from the same source. It seems like sulfur syrup. It is truly the wine of volcanoes, dense, sugary, golden and with such a taste of sulfur that it stays on the palate until the evening: the devil's wine ...”

(Guy de Maupassant, La vie errante, Parigi 1890)